केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः
हिन्दु-अध्ययनविद्याशाखा
NEP-2020 आधारितः
(MA in Hindu Studies)

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट्	यूनिट्	होरा
स्नातकोत्तर प्रथमवर्षम्	प्रथमसत्रार्द्धम्	DSCC 16	**हिन्दुधर्मः**			
			पाठ्यग्रन्थाः 1)**हिन्दु धर्म रहस्य**– स्वामी श्री अचलरामजीमहाराज –राजस्थानी ग्रन्थागार, जोधपुर। 2)**आधुनिकहिन्दुविधिः**–प्रो.किशोरचन्द्रमहापात्रः। 3) **प्राचीनहिन्दुविधिः**– डॉ.राजदेव दुबे,डॉ.मनीष कुमार द्विवेदी			
			C. 1. हिन्दुधर्मस्य स्वरूपम् क. धर्मस्य परिभाषा। ख. धर्मभेदाः। ग. हिन्दुलक्षणम्। घ. हिन्दुपदार्थः। ङ. हिन्दुधर्मस्य लक्षणम्। च. हिन्दुधर्मस्य उद्भवः विकासश्च।	1	1	16-20
			C. 2. हिन्दुधर्मस्य प्रमुखधार्मिकस्थानानि **क.** पुरी,अयोध्या, मथुरा, हरिद्वारम्, काशी, गया, उज्जयिनी, काञ्ची ख. हिन्दुसम्प्रदायस्य प्रमुखमन्दिराणि।	1	1	16-20

			ग. हिन्दुधर्मस्य शक्तिपीठानि।			
			C-3.हिन्दुधर्मस्य स्त्रोतांसि	1	1	16-20
			C-4. हिन्दुवादस्य मूलं क्रमिकेतिहासश्च – क. भारतीयज्ञानपरम्परायाः सामान्यपरिचयः(अष्टादशविद्यानां परिचयः)। ख. भारतीयपरम्परायां प्रकृत्यादिपञ्चविंशतितत्त्वानि।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– 1.History Of Dharmashastra-P V Kane 2.धर्मशास्त्रकाइतिहास-अर्जुनकाश्यपचौबे 3.धर्मशास्त्रस्येतिहासः– प्रो.खगेश्वरमिश्रः–PoojaChandanPrakashan, Puri,2006 4.वर्णव्यवस्था का इतिहास– सीताराम शास्त्री, वर्णव्यवस्था का वैदिक रूप – ज्ञानचन्द आर्य,5. मनुस्मृतिः,6. याज्ञवल्क्यस्मृतिः,7.संस्कारमयूखः- नीलकण्ठभट्टः,**8.**गौतमधर्मसूत्रम् 9.गृहस्थरत्नाकरः-चण्डेश्वरठाकुरः, **10.**संस्कार-प्रकाश-डॉ.भवानीशङ्करत्रिवेदी-श्रीलालवाहादुरशास्त्री राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठः-नवदेहली,11.संस्काराणां पर्यालोचनम्-डॉ.जयकृष्णमिश्रः,राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थान,नवदेहली,**12.** वेदों एवं पुराणो मेआर्य एवं जनजातीय संस्कृति ,खण्ड-1, डॉ.स्कालस्टिका कुजूर-ईस्टर्न बुक लिंकर्स, दिल्ली			

		DSCC 17	**संस्कृतपरिचयः**			
			पाठ्यग्रन्थाः – १)रचनानुवादकौमुदी, कपिलदेव द्विवेदी, विश्वविद्यालय प्रकाशन भवन, भूगर्भतल, चौक, वाराणसी। २) संस्कृत स्वाध्याय, केन्द्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय ३)अनुवादचन्द्रिका, ब्रह्मानन्द त्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती।			
			C-1 . क. संस्कृतवर्णमालायाः परिचयः ख. चतुर्दशमाहेश्वरसूत्राणि	1	1	16-20
			C-2 क. शब्दरूपम् (देव,राम,हरि, गुरु, पितृ,मातृ,लता,नदी, फलम्) ख. सर्वनाम (अस्मद्, युष्मद्, किम्,तद्,एतद्, भवत् , इदम्) ग. धातुरूपम् (गम्,पठ्,दृश्,लिख्,कृ,लभ्,भाष्,याच्)	1	1	16-20
			C-3 क. सन्धिः (स्वरसन्धिः – यण्, अयादि, गुण, वृद्धि, दीर्घ, पूर्वरूप, पररूप प्रकृतिभाव) व्यञ्जनसन्धिः – (परसवर्ण, अनुनासिकः, ष्टुत्वम्, श्चुत्वम्, जश्त्वम्, चर्त्वम्, णत्व-षत्वविधिः) विसर्गसन्धिः - विसर्गलोपः, विसर्गस्थाने ओ ,र्,स्,श्,ष् अनुस्वारः, 'र्' 'लोपः, 'त्' स्थाने 'ल्' अनुनासिकम् ख. कारकम्	1	1	16-20

			C-4 क. उपपदविभक्तिः ख. वाच्यम् (कर्तृवाच्यम्, कर्मवाच्यम्,भाववाच्यम्) ग. प्रत्ययः (क्त,क्तवतु,क्त्वा,ल्यप्, अनीयर्,तुमुन्,शतृ,शानच्, मतुप्,वतुप्,ङीष्,टाप्) घ. अव्ययम् (अत्र,यत्र,सर्वत्र,यदा ,तदा,च,एव,आम्,उपरतः,अलम्,किन्तु,अतः,इव,नु) ङ. उपसर्गः (आ, उत्,अनु,वि,प्र,परि,अव,उप,सम्,अप्।) च. संख्या (एकतः एकशतं यावत् 1-100)	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– व्याकरणसौरभम्, व्याकरणवीथि, संस्कृत स्वयं शिक्षक			
		DSCC 18	**पुराणम् आर्षकाव्यञ्च**			
			पाठ्यग्रन्थाः - **1.पुराणपर्यालोचनम्** –डॉ.कृष्णमणित्रिपाठी -चौखम्बासुरभारती प्रकाशनम् **2.पुराणविमर्श** –पण्डितबलदेवोपाध्याय – चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी 3.भागवततत्त्वकौस्तुभः –प्रो.मिनतिरथः 4.पुराणसौरभम्-प्रो.मिनतिरथः 5.श्रीमद्भगवद्गीता- गीताप्रेस्, गोरखपुर **6.**संस्कृत वाङ्मय का बृहद् इतिहास, तृतीयखण्ड(आर्षकाव्य)–उ.प्र.,संस्कृत संस्थानम्			
			C-1 क. पुराणानां परिचयः, लक्षणानि च। ख. पुराणभेदाः।	1	1	16-20

			ग. पुराणेषु श्रीमद्भागवतमहापुराणस्य महत्त्वम्। घ. श्रीमद्भगवद्गीतायाः वैशिष्ट्यम् (४, १० अध्यायौ)।			
			C-2 क. महाभारतस्य कालः (शास्त्रीय-आधुनिकस्रोतांसि)। ख. युधिष्ठिरसंवत्, विक्रमसंवत्, कृष्णसंवत्।	1	1	16-20
			C-3 क महाभारते धर्मस्य लक्षणानि। क. महाभारते स्त्रीविमर्शः – द्रौपदी, गान्धारी, हिडिम्बा, जाम्बवती, कुन्ती, माद्री, रुक्मिणी, सत्यभामा, सत्यवती, शिखण्डी, सुलोचना, उलुपी, उत्तरा। ख. रामायणे स्त्रीविमर्शः – अनसूया, अहल्या, कैकेयी, कौशल्या, मन्दोदरी, सीता, स्वयंप्रभा, तारा, त्रिजटा, उर्मिला, शबरी।	1	1	16-20
			C-4 क. विभिन्नरामायणग्रन्थानां परिचयः। (वाल्मीकिः, कम्ब, थाई, चम्पूः, अद्भुतरामायणम्, अध्यात्मरामायणम्, रामचरितमानस) ख. रामायणे प्रकृति-मनुष्यसम्बन्धः। (निषादराजः, जटायुः, सुग्रीवः, जाम्बवान् इत्यादिः)। ग. रामायणे भौगोलिक-जैविक-वानस्पतिकतत्त्वानि।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– 1.महाभारतम् - गीताप्रेस्, गोरखपुर 2.रामायणम्- गीताप्रेस्, गोरखपुर			

			3.श्रीमद्भागवतम्- गीताप्रेस्, गोरखपुर 4.भागवततत्त्वसमीक्षा-डॉ.कृष्णमणि त्रिपाठी 5.रामचरितमानस- गीताप्रेस्, गोरखपुर			

कक्षा			धर्मशास्त्रं नीतिशास्त्रञ्च			
प्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC 19	**पाठ्यग्रन्थौ – History of Dharmashastra** – P.V. Kane, Bhandarkar Oriental Research Institute,Poona,1930 , **धर्मशास्त्रस्येतिहासः - प्रो.खगेश्वरमिश्रः**(PoojaChandanPrakashan, Smt.Bijayalaxmi Mishra, Friends Club Lane,Puri-2), **धर्मशास्त्रस्येतिहासः**–आचार्ययकृष्णमिश्रः, याज्ञवलक्यस्मृतिः, मनुस्मृतिः			
			C-1 क. धर्मशास्त्रस्य संक्षिप्तपरिचयः। ख. धर्मशास्त्रस्य स्रोतांसि ग. धर्मः। घ. धर्मलक्षणम्। ङ. धर्मभेदाः।	**1**	**1**	**16-20**
			C-2 – हिन्दुसम्प्रदायस्य संस्काराः। क. षोडशसंस्काराणां स्वरूपम्। ख. आचारव्यवहारप्रायश्चित्तानां सामान्यपरिचयः	**1**	**1**	**16-20**
			C-3राजोत्पत्तिः, राजशब्दार्थः, राज्ञः प्रजापालनधर्मः, अष्टादशव्यसनानि, राज्यस्य सप्ताङ्गानि, साधारणनीतयः	**1**	**1**	**16-20**
			C-4 षाड्गुण्यम्, उपायाः, ग्राह्यत्याज्यविषयाः, त्रिविधदोषः, शरणागतरक्षा, जीवलोकस्य सुखानि	**1**	**1**	**16-20**
			आधारग्रन्थाः– **धर्मशास्त्र का इतिहास – काश्यप, धर्मद्रुम – डॉ.राजेन्द्रप्रसाद पाण्डेय, हिन्दुसंस्कार – डॉ.राजबली पाण्डेय, नीतिमयुखः– नीलकण्डभट्टः, विदुरनीतिः ।**			

	DSCC 20	**आधुनिकहिन्दुविधिः (MORDEN HINDU LAW)**			
		पाठ्यग्रन्थः आधुनिकहिन्दुविधिः(प्रो.किशोरचन्द्रमहापात्रः)			
		C-1 **(क.) हिन्दुविधेरुत्पत्तिः क्रमविकासश्च** **(ख) प्राचीनार्वाचीनहिन्दुविवाहविध्योस्तुलनात्मकमध्ययनम्**	**1**	**1**	**16-20**
		C-2 **प्राचीनार्वाचीनहिन्दुदत्तकविध्योस्तुलनात्मकमध्ययनम्**	**1**	**1**	**16-20**
		C-3 **प्राचीनार्वाचीनहिन्दूत्तराधिकारविध्योस्तुलनात्मकमध्ययनम्**	**1**	**1**	**16-20**
		C-4 **(क.)प्राचीनार्वाचीनहिन्दुभरणपोषणविध्योस्तुलनात्मकमध्ययनम्** **(ख) हिन्दुदेवोत्तरविधिः**	**1**	**1**	**16-20**
द्वितीयसत्रार्द्धम्		**आधारग्रन्थाः–** 1. आधुनिकहिन्दुविधि -Dr. ParasDiwan, Allahabad Law Agency U.P 2.Mulla Principles of Hindu Law,S.t.Desai, N.M. Tripathi, Private Limited , Bombay-1990 **3.आधुनिकहिन्दुविधि**– प्रो.वेदप्रकाश उपाध्यायः 4.**हिन्दुसंस्कार** – डॉ.राजबली पाण्डेय, चौखम्बाविद्याभवन, वाराणसी, 1985 5.दत्तकमीमांसा– नन्दपण्डितः 6. **दत्तकचन्द्रिका** – आनन्दाश्रममुद्रणालय, पुना,1978 8. मनुस्मृतिः 9. याज्ञवल्क्यस्मृतिः			

			7. Studies in Hindu Law by CSU, GanganathJha Campus, Varanasi, 1912 8.**दायभागविमर्शः** - प्रो.ललितकुमारसाहुः, Purusottama Research Academy of Indology, Puri, Kalia D.T.P Center Mahodadhi Market , MochiSahi,Puri, 2010 9.हिन्दु आइनर क्रमविकाश – श्रीकुञ्जविहारी पण्डा,बि.एन् प्रीण्टर्स, कटक,1989			
			वैदिकविषयाः			
		DSCC 21	**पाठ्यग्रन्थाः–** **वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः**– डॉ.जगदीशचन्द्रमिश्रः- चौखम्बासुरभारती प्रकाशन **वैदिक साहित्य एवं संस्कृति –**बलदेवोपाध्याय **ऋग्वेदभाष्यभूमिका**- सायाणाचार्यः **संस्कृतसाहित्येतिहासः**– डॉ.रामचन्द्रमिश्रः			
			C-1 . क. वेदशब्दार्थः व्युत्पत्तिश्च। ख. वेदानां परिचयः। ग. वेदस्य रचनाकालः। घ. वैदिकस्वरविचारः – उदात्तानुदात्तस्वरितश्च ।	**1**	**1**	**16-20**
			C-2 वेदाङ्गानि 1. वेदाङ्गानां संक्षिप्तपरिचयः। क. शिक्षा । ख. कल्पः । ग. व्याकरणम्	**1**	**1**	**16-20**

			घ. निरुक्तम् ङ. छन्दः च. ज्योतिषम् ।			
			C– 3 क. वैदिकशाखाभेदाः। ख. प्रमुखभाष्यकाराः (सायणः, उव्वट, माधवः, स्कन्दस्वामी इत्यादिः)। ग. ब्राह्मणग्रन्थानां परिचयः (शतपथ-गोपथ-तैत्तिरीय-ऐतरेय-ताण्ड्यब्राह्मणानि)।	**1**	**1**	**16-20**
			C-4 वेदानाम् आरण्यकभागः उपनिषद्भागश्च। क. आरण्यके पञ्चमहायज्ञाः। ख. उपनिषदां परिचयः (कठोनिषत्,ईशावास्योपनिषत्, केनोपनिषत्)	**1**	**1**	**16-20**
			आधारग्रन्थः– संस्कृत वाङ्मय का बृहद इतिहास प्रथम एवं द्वितीय खण्ड, उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थानम्, लखनऊ। ईशादि नौ उपनिषत् , गीताप्रेस।			

			पालिप्राकृतविषयाः जैनबौद्धदर्शनञ्च ।			
		DSCC 22	पाठ्यग्रन्थाः - भाषाविज्ञानम् -भोलनाथतिवारी **संस्कृतसाहित्येतिहासः**– डॉ.रामचन्द्रमिश्रः ,भारतीय धर्मशाखायें और इनका इतिहास– वाचस्पति गैरोला			
			C-1 क. प्राकृतभाषा – जैनदर्शनम् । ख. प्राकृतभाषोत्पत्तिः, परिभाषा विकासश्च। ग. आधुनिकभाषाविकासे प्राकृतभाषायाः योगदानम्।	1	1	16-20
			C-2 क. जैनतीर्थंकरस्येतिहासः। ख. तीर्थंकरपरम्परा, ऋषभवदेवः, पार्श्वनाथः, महावीरः। ग. जैनदर्शने नवपदार्थविमर्शः।	1	1	16-20
			C-3 क. पालिभाषा – बौद्धदर्शनम् ख. पालिभाषोत्पत्तिः, परिभाषा, विकासश्च। ग. पालिव्याकरणस्य सामान्यपरिचयः – सन्धिः, समासः, धातुगणः, शब्दरूपम्।	1	1	16-20
			C-4 क. बौद्धदर्शने विविधावधारणा – वैभाषिक-माध्यमिक-सौत्रान्तिक-योगाचारः। ख. बौद्धस्य मौलिकशिक्षा – अष्टाङ्गिकमार्गः, सत्तायाः लक्षणानि, प्रतीत्यसमुत्पादः।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– प्राकृत साहित्य का इतिहास -जगदीश चन्द्र मिश्र।			

	तृतीयसत्रार्द्धम्	DSCC 23	**धर्मविज्ञानम् (विधिशास्त्रम्)(JUIRSPRUDENCE)**			
			पाठ्यग्रन्थाः - – 1. An Introduction to Jurisprudence – (B.N.M Tripathy) **2. Salmond Jurisprudence – John Salmond, 12th edition, 1966** **3. विधिशास्त्र एवं विधि के सिद्धान्त** –डॉ. एन.वी. परांजपे,कानूनी पुस्तक विक्रेता तथा प्रकाशक, मोतीलाल नेहरू रोज, प्रयागराज **4. विधिशास्त्र** –डॉ. टी.पी. त्रिपाठी – इलाहावाद लॉ एजेन्सी पब्लिकेशन्स, विधि-पुस्तक प्रकाशक 10, बनर्जी, रोड, इलाहाबाद-2			
			C-1 क. विधिशास्त्रस्य सामाजिकविज्ञान-समाजशास्त्र-मनोविज्ञान-इतिहास-अर्थशास्त्र-नीतिशास्त्र-राजनीतिशास्त्रादिभिः सम्बन्धः। ख. विधिशास्त्राध्ययनस्योपयोगित्वं महत्त्वञ्च।	1	1	16-20
			C-2 क. हिन्दूविधिशास्त्रम्। ख. विधिशास्त्रस्य विश्लेषणात्मकविचारधारा।	1	1	16-20
			C-3 क. विधिशास्त्रस्य ऐतिहासिकविचारधारा। ख. विधेः उत्सः (विधानम्,प्राङ्न्यायः,आचारः, संविद्)	1	1	16-20
			C-4 क. प्राचीनावर्चानविधिशास्त्रयोः सन्तुलनम्। ख. भारतीयविधिशास्त्रस्य नूतनायामाः।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– **1. Hindu Jurisprudence – (P.N.Sen, Calcutta University,2020)** **2. धर्मविज्ञान** – प्रथमखण्ड –श्री स्वामीदयानन्दजी महाराज, श्रावणीपुस्तकमाला, जगतगञ्ज,बनारस 3. **प्राचीनभारतीयविधिव्यवस्था**– मूरलीधरचतुर्वेदी, Eastern Book Company			

			4. **विधिशास्त्रस्य मूलसिद्धान्ताः**– अनिरूद्ध प्रसाद, पञ्चमसंस्करणं, Eastern Book Company.

	द्वितीयसत्रार्द्धम्	**DSCC 24**	**हिन्दुसमाजे व्रतोत्सवाः**			
			पाठ्यग्रन्थाः - **1.** कालमाधवः – श्रीमाधवाचार्यप्रणीतः 2.नीलाद्रिमहोदयः-प्रो.ब्रजकिशोरस्वाइँ संपादितः 3.निर्णयसिन्धुः -कमलाकरभट्टकृतः 4. कालनिर्णयः – प्रो. खगेश्वरमिश्रसम्पादितः 5. व्रतराजः – श्रीविश्वनाथशर्मा , खेदराज श्रीकृष्णदासप्रकाशन, मुम्बई 6. श्रीपुरुषोत्तम और श्रीमन्दिर – डॉ. सत्यनारायणराजगुरुः			
			C-1 C-1 –हिन्दुसमाजे व्रतोत्सवाः। क. कालनिर्णयः। ख. व्रतशब्दार्थः। ग. व्रतलक्षणम्। घ. व्रतभेदाः। ङ. व्रताधिकारिणः। च. व्रतमहत्त्वम्। छ. व्रतोत्सवानां कर्माङ्गकालनिर्णयः।	1	1	16-20
			C-2 क. जन्माष्टमी। ख. राधाष्टमी। ग. एकादशी। घ. शिवरात्रिः। ङ. अनन्तव्रतम्।	1	1	16-20

			च. विनायकव्रतम्। छ. वसन्तपञ्चमी।			
			C-3 C-3 क. नागचतुर्थी। ख. श्रीरामनवमी। ग. नवरात्रम्। घ. दशहरा। ङ. होलिकोत्सवः। च. दीपावलिः। छ. करकचतुर्थी।	1	1	16-20
			C-4 **जगन्नाथसंस्कृतिः** – क. श्रीपुरुषोत्तमः श्रीमन्दिरञ्च। ख. श्रीपुरुषोत्तममाहात्म्यम्। ग. श्रीपुरुषोत्तमक्षेत्रस्य माहात्म्यम्। घ. श्रीमन्दिरस्यैतिह्यम्। ङ. श्रीजगन्नाथस्य ऐतिहासिकस्वरूपम्। च. श्रीमन्दिरे शक्त्युपासना। छ. श्रीमन्दिरशिल्पकलायां वैष्णवसंस्कृतिः। ज. श्रीमन्दिरे देवदाशनृत्यम्। झ. श्रीजगन्नाथस्य द्वादशयात्रा।	1	1	16-20

			ञ. श्रीमन्दिरे दैनिकपर्वपर्वाणि व्रतोत्सवाश्च। ट. श्रीक्षेत्रे मठमन्दिराणि। ठ. श्रीजगन्नाथस्य वेशभूषा। ड. श्रीजयदेवः। ढ. श्रीचैतन्यमहाप्रभुः			
			आधारग्रन्थाः– **कालसारः – श्रीगदाधरराजगुरुप्रणीतः** **कालदीपः – पण्डितकुलमणिमिश्रः सम्पादित** **कृत्यकौमुदी – प्रो.जयकृष्णमिश्रसम्पादितः** श्रीजगन्नाथसंस्कृतिदर्शनम्, श्रीमहाप्रसादमाहात्म्यम्-प्रो.खगेश्वरमिश्रः भविष्यपुराणम्,स्कन्दपुराणम्,कुर्मपुराणम्,ब्रह्मपुराणम्,वायुपुराणम्,श्रीमद्भागवतम्,अभिधानचिन्तामणिः,शिशुसंहिता,श्रीमद्भगवद्गीता,श्वेताश्वेतरोपनिषद्,कपिलसंहिता,वामदेवसंहिता,शक्तिसङ्गमतन्त्रम्, तैतरीयोपनिषद्, बृहद्धर्मपुराणम्,महापुरूषविद्या A Brief Look at ShriJagannathTample -MahimohanTripathy, S.G.N. Publication, Puri PurushottamKshetra – Dr. Rama Chandra Mishra			

			तत्त्वविमर्शः			
		DSCC 25	**पाठ्यग्रन्थाः -** बृहदारण्यकोपनिषत्, श्रीमद्भगवद्गीता, सर्वदर्शनसंग्रहः-माधवाचार्यः, मार्क्सवाद एवं रामराज्य -स्वामीकरपात्री जी , गीताप्रेस्,गोरखपुर			
			C-1 C-1 तत्त्वविमर्शः क. आत्मतत्त्वविमर्शः – वाक्सूक्तम्, देव्यथर्वशीर्षसूक्तम्, भगवद्गीता, अर्धनारीश्वरावधारणा (बृहदारण्यकोपनिषत्, १।४।३) ख. जैन-बौद्धदर्शने श्रीगुरुग्रन्थे च स्त्रीविमर्शः। ग. वेदान्ते एकाग्रता, जैन-बौद्ध-न्याय-वैशेषिकशिखदर्शनेषु अन्तःसम्बन्धता-सर्वसमावेशितानां परिणामविचारः।	1	1	16-20
			C-2 क. भारतीयपरम्परासु पदार्थतत्त्वम्। प्रकृति एवं पञ्चमहाभूतानां स्वरूपम्। ख. अष्टादशविद्यानां परिचयः, उपङ्गानि तथा।	1	1	16-20
			C-3 क. वर्णधर्माः (बृहदारण्यकोपनिषत् – १।४।१०-१५), श्रीमद्भगवद्गीता च। ख. मार्क्सवादः एवं समीक्षवादः।	1	1	16-20
			C-4 क. संरचनावादे आधारितभारतस्य चित्रणम्। ख. स्वतन्त्रशोधोपरि पाश्चात्यप्रतिबन्धकतत्त्वम्।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– वैदिकसूक्तसंग्रहः, पुरुषार्थचतुष्टयविमर्शः, वैदिकवाङ्य का इतिहास, प्राचीन भारतीय आचार्य			

		DSCC 26	**धर्मकर्मविमर्शः**			
			पाठ्यग्रन्थाः–याज्ञवलक्यस्मृतिः ,**भारतीयदर्शनकाइतिहास**–बलदेवोपाध्ययः, **सर्वदर्शनसंग्रहः**–माधवाचार्यः,भारतीयदर्शनकीचिन्तनधारा–डा.राममूर्तिशर्मा, मणिद्वीप,बी. एस्-5,शालीमारवाग, दिल्ली-52, **भारतीयदर्शनस्येतिहासः**-जगदीशचन्द्रमिश्र, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशन,वाराणसी			
			C-1 क. धर्मस्य परिभाषा (महाभारतम्, मनुस्मृतिः, वैशेषिकसूत्रम्, गीता-शाङ्करभाष्यम्) ख. धर्मप्रकाराः – प्रवृत्तिमूलकधर्मः, निवृत्तिमूलकधर्मः। ग. सनातनधर्मेण सह जैन-बौद्ध-सिख धर्माणां संतुलनम्।	1	1	16-20
			C-2 क. आपद्धर्म, समाजधर्मः, स्वधर्मः, वर्णाश्रमधर्मः।	1	1	16-20
			C-3 कर्म – परिभाषाणां सर्वेक्षणम् क. कर्म-विकर्म-अकर्म चेति। (श्रीमद्भगवद्गीता ४।१६ शाङ्करभाष्यम्)। ख. षड्विधकर्माणि –नित्य-नैमित्तिक-काम्य-निषिद्ध-प्रायश्चित्तोपासनानि। ग. सकाम-निष्कामकर्म।	1	1	16-20
			C-4 क. धर्म- रिलिजन-पन्थ - मजहव - सम्प्रदायपदानां व्याख्या। कर्मविपाकः प्रायश्चित्तानि ,चान्द्रायणम्, पराकव्रतञ्चेति।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– भारत की संत परम्परा और सामाजिक समरसता, संस्कृत वाङ्मय का इतिहास			

			भारतीयकलास्थापत्यं भाषाविज्ञानञ्च			
		DSCC 27	**पाठ्यग्रन्थाः -** 1.भारतीयमूर्तिकला, रमानाथ मिश्र, दिल्ली 1978 2. तीर्थसारसंग्रहः -प्रो.अतुलकुमारनन्दः 3. प्रतिष्ठाप्रदीपः – प्रो.माधवचन्द्रपण्डा संपादितः			
			C-1 क.भारतीयस्थापत्योद्भवविकासश्च। ख.वैदिकसाहित्ये स्थापत्यस्वरूपम्। (श्रौत-शुल्वसूत्राणां वर्णनम्)।बौधायन,कात्यायन,आपस्तम्बशुल्बसूत्राणां सामान्यपरिचयः । ग. मौर्यप्रासादस्य एवं सिन्धुसभ्यतायाश्च स्थापत्यात्मकमध्ययनम्।	1	1	16-20
			C-2 क. मन्दिरस्थापत्ये प्रमुखा शैली – नागर, वेसर, द्राविड। ख. कोणार्कः, सारनाथः, जगन्नाथः, ऐलोरा, महाबलीपुरम्, काञ्चीपुरम्, तञ्जौर, मदुरै इत्यादीनां स्थापत्यविचारः। ग. दुर्गविधानम्।	1	1	16-20
			C-3भारतीयकला – क. नाट्यशास्त्रस्य दर्शन-गायन-वादन-नर्तनकलादीनि। ख. नाट्यशास्त्रे दशरूपकाणां सामान्यपरिचयः।	1	1	16-20
			C-4 – भाषाविज्ञानम्	1	1	16-20

			क. भाषायाः परिभाषा वर्गीकरणञ्च। ख. ध्वनेः वर्गीकरणम्। (स्पर्शः, संघर्षः, अर्धस्वरः, स्वरश्च)। ग. निरुक्तशास्त्रस्य निर्वचनसिद्धान्तः - "आचार्य, अग्नि, जातवेदस्, समुद्र" इत्यादिपदानां निर्वचनम्। घ. नवव्याकरणानां संक्षिप्तपरिचयः। (ऐन्दचान्द्रादयः)।			
			आधारग्रन्थाः– मध्यकालीन भारतीय मूर्तिकला, मारुतिनन्दन प्रसाद तिवारी और कमल गिरि, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी, द्वितीय संस्करण। भारतीय मूर्तिकला रायकृष्ण दास, काशी, संवत्, 1978। कात्यायन शुल्बसूत्रम्। भाषाविज्ञान एवं भाषा शास्त्र कपिलदेव द्विवेदी। निरुक्तम्। व्याकरणस्य इतिहासः। नाट्यशास्त्रम्। दशरूपकम्। तीर्थसारः-प्रो.अतुलकुमारनन्दः			

द्वितीयवर्षम्	चतुर्थसत्रार्द्धम्	DSCC 28	**वादपरम्परा**			
			पाठ्यग्रन्थाः - अर्थसंग्रहः, वेदान्तसारः, तर्कभाषा।			
			C-1 शास्त्रार्थविधिः – कथा, वादः, जल्प, संशयः, वितण्डा, इत्यादीनां स्वरूपम्। अनुबन्धचतुष्टयस्य स्वरूपम्। (विषयः, अधिकारी, सम्बन्धः, प्रयोजनम्)	1	1	16-20
			C-2 ज्ञानपरम्परायाः संगठनम्। सूत्रम्, वृत्तिः, भाष्यम्, वार्तिकम्, टीका, टिप्पणी, इत्यादीनां विश्लेषणम्।	1	1	16-20
			C-3 षड्विधतात्पर्यनिर्णायकतत्त्वानि। (श्रुति-लिङ्ग-वाक्य-प्रकरण-स्थान-समाख्या)।	1	1	16-20
			C-4 श्रवणविधिना ज्ञानतात्पर्यस्य विश्लेषणम्। (उपक्रम-उपसंहारौ, अभ्यासः, अपूर्वता, फलम्, अर्थवादः, उपपत्तिः)।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः–**भारतीयदर्शनकाइतिहास**–बलदेवोपाध्ययः, **सर्वदर्शनसंग्रहः**–माधवाचार्यः, **मीमांसापरिभाषा**-कृष्णयज्व, **जैमिनीयन्यायमालाविस्तरः**–माधवाचार्यः, **मीमांसान्यायप्रकाशः**-आपदेवः, **वेदान्तसारः**-सदानन्द, **धर्म-विज्ञान**- तृतीयखण्ड-स्वामीदयानन्द,चौखम्बासुरभारतीप्रकाशन,वारणसी, **भारतीयदर्शनस्येतिहासः**-शशिबालागौड, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशन,वारणसी, षड्दर्शनसूत्रसंग्रहः–उमाशङ्करशर्मा ऋषि, चौखम्बासंस्कृतप्रकाशन, दिल्ली, सर्वदर्सनकौमुदी- दामोदरमहापात्रशास्त्री, ओडिशा राज्य पुस्तक भण्डार, कटक।			

		DSCC 29	**भारतीयधर्मसम्प्रदायाः**			
			पाठ्यग्रन्थौ - 1.सनातनधर्म (श्रीमद्ज्जगद्गुरुशङ्कराचार्यः स्वामी भारतीकृष्णतीर्थः) स्वस्तिप्रकाशनसंस्थान, गोवर्द्धनमठ, पुरी ओडिशा 2.भारतीय धर्म-शाखाएँ और उनका इतिहास – वाचस्पति गैरोला, चौखम्वा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी,2008			
			C-1 सनातनधर्मस्य परिचयः। सनातनधर्मेण सह बौद्ध-जैन-शिक्खधर्माणां सन्तुलनम्।	1	1	16-20
			C-2 प्रमुखभारतीयदार्शनिकानां परिचयः (कणादः, पतञ्जलिः, गौतमः ,वेदव्यासः, कपिलः,जैमिनिश्चेति)	1	1	16-20
			C-3 सन्तपरम्परायाः परिचयः (शङ्करदेवः, गुरुनानकः, कबीरः, तुलसीदासः, मीराबाई)	1	1	16-20
			C-4 शङ्कराचार्याणां परिचयः। प्रमुखभारतीयकवीनां परिचयः। (भासः, कालिदासः, अश्वघोषः, सोमदेवः, कल्हणः, चन्द्रवरदाई इत्यादयः)	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– 1) जैन धर्म एक अनुशीलन -डॉ.राजेन्द्र मुनि, University Publication, New Delhi 2) Historicity of 24 jainTirthankars. MangilalBhutoria, PriuadarshiPrakashan, Kolkata, 1st Edition-2005-06 3) धर्म दर्शन की रूपरेखा – डॉ.हरेन्द्र प्रसाद सिन्हा, मोतीलाल बनारसीदास 4) तुलनात्मक धर्मदर्शन - या मसीह - मोतीलाल बनारसीदास 5) सब धर्मोकी बुनियादी एकता – डॉ. भगवान दास, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी, 1991. 6) जैन साहित्य का इतिहास, पूर्वपीठिका - सिद्धान्ताचार्य पं. कैलाशचन्द्र शास्त्री, दिगम्बर जैन संस्थान, वाराणसी 7) तत्वार्थसूत्र - गृद्धपिच्छ आचार्य, सिद्धान्ताचार्य पं. कूलचन्द्र शास्त्री, श्री गणेशवर्णी, दिगम्बर जैन संस्थान, वाराणसी 8) तीर्थङ्कर महावीर और उनकी आचार्य - परम्परा – डॉ.नेमिचन्द्र शास्त्री, (आचार्य शान्तिसागर धाणी ग्रन्थमाला, मुजपफार नगर, उ.प) 9) जैन दर्शन के नवतत्त्व - जैन साध्वी डॉ.दर्मशीला - संपा - डॉ सागरमल जैन (प्राच्य विद्यापीठ, शाजापुर, म.प्र.)।			

			10). षड्धर्मसारः - डॉ.सिद्धार्थशङ्करदाशः,M.B. Publishers and Distributers, जयपुर,२०१६ 11.) सनातनधर्मेण सह इसलाम –ईसाइ-जैनधर्माणां तुलनात्मकमध्ययनम् – डॉ. सुदेशरञ्जनघोसालः, The Banaras Mercantile Company

			प्रमाणसिद्धान्तः			
		DSCC 30	**पाठ्यग्रन्थाः -** सर्वदर्शनसंग्रहः - माधवाचार्यः , साहित्यदर्पणम्, सांख्यकारिका।			
			C-1 – प्रमाणसिद्धान्तः। (विभिन्नप्रमाणभेदाः, प्रकृतिश्च)। क. प्रमाणस्य परिभाषा ख. शास्त्रविश्लेषणे भारतीयपद्धतिः। (प्रमाता, प्रमाणम्, प्रमेय, प्रमा)	1	1	16-20
			C-2 शब्दशक्तिः (अभिधा, लक्षणा, व्यञ्जना)। समसामयिके ग्रन्थाध्ययने प्रमाणानामुपयोगः।	1	1	16-20
			C-3 जीवस्यावधारणा। बन्धनस्य परिभाषा। (प्राकृतिक-वैकृतिक- दाक्षिणकञ्चेति)। सांख्यकारिका, 44, सांख्यतत्त्वकौमुदी बन्धनस्य मूलकारणानि तत्प्रक्रियाश्च। (गी. 3।37, 3।43, 2।62-67)	1	1	16-20
			C-4 पुनर्जन्मनः सिद्धान्ताः, धर्मस्य प्रेरकतत्त्वानि। मोक्षप्राप्तये विविधाः मार्गाः। (कर्म,भक्तिः,ज्ञानम्, योगाभ्यासः) भक्तिपरम्परायाम् आचार्याणां भूमिका।	1	1	16-20
			आधारग्रन्थाः– **भारतीयदर्शनकाइतिहास**–बलदेवोपाध्ययः, भारतीयदर्शनकीचिन्तनधारा –डा.राममूर्तिशर्मा, मणिद्वीप,बी. एस्-5,शालीमारवाग, दिल्ली-52, **भारतीयदर्शनस्येतिहासः**-जगदीशचन्द्रमिश्र, चौखम्बासुरभारतीप्रकाशन,वारणसी			